

La FAGiC porta al Consell de l'Audiovisual un programa de Cuatro que enerva la comunitat gitana

DRETS DELS POBLES

BERTRAN CAZORLA / @BCR_ | 21/02/2013

“La dona que no arriba verge al matrimoni no es pot casar. Les gitanes, des de nenes, guarden la seva puresa per al futur marit”: aquestes generalitzacions van donar el tret de sortida, la nit del diumenge 10 de febrer, al nou programa de la cadena **Cuatro Palabra de gitano**, produït per La Competencia Productions. “Per primera vegada veiem i escoltem la veu de la comunitat gitana més inaccessible”, prometia l’anunci del programa, que segons l'emissora vol apropar-se a la

forma que té la comunitat gitana de viure “la puresa, la vida, el dol, l’amor, la llei i l’honor, la família i la festa” “a través de situacions fins ara mai vistes”. L'emissió dels primers dos capítols ha posat en peu de guerra les entitats gitanes, que consideren que aquest producte televisiu només explota els vells estereotips de la comunitat gitana que elles miren de transformar. La Federació d'Associacions Gitanes de Catalunya (FAGiC) ha portat al **Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC)** el programa i la Federació Andalus de Dones Gitanes Universitàries (**Fakali**) ha demanat a un jutjat que n'aturi l'emissió. El Consell Estatal del Poble Gitano tampoc descarta emprendre accions legals. De moment, ja ha emès un comunicat demanat als membres de la comunitat que no col·laborin amb programes estigmatitzadors.

Aquesta polèmica contrasta amb l'èxit que Cuatro va assolir a la pantalla amb l'estrena de Palabra de gitano. Amb aquest producte, que va ser el més vist de la cadena aquell dia, l'emissora va doblar la seva quota de pantalla en una franja disputada de la TV, la de diumenge al vespre. Amb 2.189.000 televidents i una quota del 10,7% va quedar molt lluny del 17,9% del líder, **Salvados**, però va aconseguir batre la competidora **Antena 3** en aquella franja d'emissió. “Els interessos econòmics, d'audiència, manen. I la morbositat que envolta aquesta imatge exòtica dels gitanos ven molt”, critica per exemple María Filigrana, de Fakali, que denuncia que el programa només reproduïx vells estereotips: “Trencar els esquemes de la gent no és la missió de la TV; es consumeix molt més fàcilment allò que coneixes”, explica Filigrana.

Un exemple és, justament, la primera entrega de ‘Palabra de Gitano’. De tota la sèrie d'elements que promet la promoció que tractarà el programa, el primer capítol en triava el que més sol fascinar els televidents països: la boda gitana. Malgrat que l'entrega arrencava parlant de “les gitanes” en general, el capítol se centrava en narrar un sol casori, en el si d'una família de classe mitja a Osca. Amb tots els

Una imatge de promoció del programa de Cuatro MEDIASET

estereotips: bastíssimes famílies, preocupades pel seu honor, amb una àvia endolada, veneradora dels parents morts, i uns homes masclistes que admeten la seva gelosia... i la primera de les escenes “fins ara mai vistes” promeses en l’anunci: una prova del mocador. Aquestes proves “existeixen, no podem negar-ho, no podem condemnar al que ho fa”, admet Filigrana. Aquesta dona inclús defensa que hi hagi persones que mantinguin aquest ritual i sosté que en aquests casos “s’ha de fer amb tota la consciència, com quan una persona catòlica vol arribar verge al matrimoni”. “El que no volem és que quedi aquella imatge de la dona gitana, perquè nosaltres lluitem perquè es vegi l’altra cara”, indica aquesta psicòloga que treballa en una entitat que aplega moltes altres dones gitanes que han estudiat i han acabat carreres universitàries.

Estudien el contingut del programa per si és denunciabile

Fakali ja va recórrer el setembre passat a la justícia per impedir l’estrena del programa, però un jutjat de Madrid va desestimar-ho, i ara ha tornat a recórrer. La queixa d’aquesta organització s’ha anat estenent a d’altres entitats gitanes de tot l’Estat espanyol durant els darrers dies. Si bé no han pogut impedir-ne l’emissió, ara els assessors jurídics d’aquestes entitats estudiaran si el contingut del programa constitueix algun delictes, com el de la incitació a l’odi, ha apuntat Cristóbal Laso, de la FAGiC. Aquesta federació ha aprofitat que al Principat hi ha un consell regulador del sector audiovisual com el CAC -que no té institució homòloga a l’Estat-, per acudir-hi.

Mentrestant el Consell Estatal del Poble Gitano ja ha emès un comunicat en què rebutja l’ús del “sensacionalisme tòpic, la violència i el masclisme atemptatori contra la dignitat de les dones per captar audiència a costa de destruir en minuts el que des de l’administració i des de la societat civil ha costat tant de treball construir”. La vintena d’entitats que formen el consell (entre elles la FAGiC i Fakali) a més d’altres com la **Fundació Pere Closa**, que treballa al Principat per garantir la plena escolarització dels infants gitanos, o el **Movimiento contra la Intolerancia**, han signat el comunicat i en ell s’ofereixen a col·laborar amb els mitjans per realitzar programes “que ajudin a comprendre el poble gitano”. També demanen a “les persones i/o famílies gitanes i no gitanes” que no col·laborin amb programes “que alimentin estereotips discriminatoris (...) i, en tot cas, que el seu comportament no sigui proclamat com l’única essència de la gitanitat, perquè solament poden representar-se a sí mateixes i no al conjunt”.

La productora La Competencia no ha volgut fer declaracions, i **Mediaset**, l’empresa propietat de Berlusconi de qui depèn Cuatro, s’ha limitat a dir que “respecta i estudia atentament” les queixes i a defensar que Palabra de gitano és una sèrie documental que “ajudarà a entendre millor aquesta comunitat”. “Com no podia ser d’una altra manera, ens hem apropiat amb el màxim respecte” a ella, afegeix la cadena, que no ha aclarit si ha reflexionat sobre la possibilitat de retirar-la de la programació.

Els mitjans, responsables del 52% de casos de discriminació a gitanos el 2012

Aquest episodi és especialment virulent, però no l’únic en una relació entre molts mitjans i la comunitat gitana marcada per les desavinences. De fet, la casualitat va voler que tot just un dia després de l’estrena de ‘Palabra de gitano’ la **Fundació Secretariat Gitano** presentés l’edició corresponent al 2012 del seu **informe anual sobre ‘Discriminació i comunitat gitana’**. I el 52% dels 148 casos de discriminació que va tractar aquesta organització l’any passat a tot l’Estat es referien al (mal) tractament mediàtic que rep aquest poble. Cuatro i **Telecinco**, totes dues cadenes de Mediaset, sobresurten: dels sis casos de continguts televisius discriminatoris identificats, quatre corresponien a espais d’aquestes cadenes.

L’informe constata que “els mitjans de comunicació continuen transmetent sovint estereotips negatius sobre la comunitat gitana”. I afegeix que, quan el Secretariat identifica aquesta mena de tractament, es posa en contacte amb els responsables del contingut. “Al llarg d’aquest any hem rebut poques

respostes de rescabament, però hem detectat una lleugera millora respecte dels anys anteriors, havent rebut disculpes per part dels directors d'alguns diaris", sosté l'informe.

La realitat gitana diversa no espatlla els titulars

Davant d'aquesta experiència, el divorci entre entitats gitanes i mitjans és cada cop major. I la història de Palabra de gitano el fa palès: ja el seu rodatge va aixecar susceptibilitats a la comunitat. Totes les entitats consultades asseguren que els responsables del programa, produït per La Competencia Productions, es van posar en contacte amb ells. Ni Fakali, ni la FAGiC, ni el Secretariat Gitano, però, van voler col·laborar. Com denuncien que passa habitualment, també en aquest cas, asseguren, els productors dels continguts no estaven interessats tant en ells com a fonts capaces de descriure la pluralitat de la comunitat gitana, sinó com a mediadors per trobar perfils predeterminats dins d'aquesta comunitat.

"Truquen molts cops i demanen un perfil de persona determinada. Mai demanen anar a una boda d'una gitana advocada", posa com a exemple Filigrana, que assegura que les alarmes es van disparar a Fakali quan van rebre la trucada de Palabra de gitano l'estiu passat. Laso, de la FAGiC, assegura que aquesta entitat va estar negociant inclús la signatura d'un contracte amb els productors: els ajudarien a trobar els perfils que cercaven si, a canvi, els responsables de l'entitat podien controlar el contingut dels programes abans d'emetre's. La Fundació Secretariado Gitano també confirma que va rebre una trucada. "Ens demanaven, com ens passa molts cops, la recerca d'un perfil determinat (...) no vam voler col·laborar amb ells", recorda una font d'aquesta entitat.

Ara bé, els portaveus de les entitats gitanes no volen caure en la generalització que ells imputen a altres, i admeten que també s'han trobat amb bones pràctiques. Filigrana, per exemple, elogia el programa **Solidarios de Canal Sur**, que destaca segons ella precisament per un tractament diferenciat de la realitat gitana. I recomana, enlloc de Palabra de gitano, la sèrie de vuit capítols que aquesta mateixa televisió autonòmica va emetre a finals de l'any passat: **Gitanos andaluces**, de la directora de cinema sevillana Pilar Távora